

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд

Тема на дисертационния труд: „Личността на треньора като фактор за успех в спорта“

Докторант: Гургана Стоянова Ташева

Форма на обучение: редовна

Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.6. Спорт

Докторска програма: Спортна психология

Научен ръководител: проф. Татяна Янчева, дн

Изготвил рецензията: проф. Михайл Живков Георгиев, доктор

Научните търсения на факторите, свързани с подготовката на спортиста и успеха в спорта са винаги актуални. По-голямата част от изследванията са насочени към спортиста, към неговата психична структура, към връзките и взаимозависимостите между компонентите на тази структура, към механизмите на функциониране и влиянието им върху представянето в спорта. Твърде малко са изследванията, свързани с психологията на треньорската дейност, с личността на треньора, с психичните особености, които оказват влияние върху спортиста и респективно върху успеха в спорта. Това определя дисертационния труд като оригинален, актуален, новаторски и от друга страна като труден за реализиране.

Дисертационният труд е с обем от 196 страници. Включва теоретичен анализ, хипотеза, цел и задачи на изследването, анализ на резултатите от изследването, изводи, препоръки, използвани източници на информация.

Авторефератът представя напълно дисертационния труд и отговаря на утвърдените изисквания в НСА „В. Левски“. Препоръчвам, да се представят публикациите във връзка с дисертационния труд и оценката на автора относно ограниченията на изследването.

Основна цел на всеки теоретичен анализ е определяне сферата на изследване и разкриване на съдържанието на психологическите конструкти, които ще бъдат изследвани. Операционалните определения са своеобразен еталон, който дава възможност за влагане на едно и също съдържание в съответните психологически понятия и процедури по тяхното изследване.

Изборът на психологическите конструкти, в дисертационния труд, се базира по-скоро на налични емпирични изследвания и методики за тяхното изследване отколкото на научно търсене. Последователно е проведен анализ на съществуващите теоретични схващания и налични емпирични данни за конструктите: психологически капитал на личността; Аз-ефективност, локализация на контрола и емоционална интелигентност. Обхванати са основните теоретични модели и резултати от много научни изследвания. За някои от конструктите се разкрива динамиката на научните схващания в исторически план, за други - като че ли изследванията започват сега.

Внимателният прочит на текста разкрива и редица неточности. Например „Емоцията е реакция на някакъв реален или въображаем стимул или събитие, което води до физиологични промени и промяна на поведението. Всеки преживява субективно тези промени (стр. 84). Създава се впечатлението, че емоциите са следствие от физиологичните промени. Срещат се непознати понятия като когнитивна интерференция (стр. 87) – вместо когнитивна интерпретация.

И ако схващанията за някои от анализираните психологически конструкти не са свързани с противоречия, то относно емоционалната интелигентност противоречията са значителни. Липсва консенсус относно същността на този психологически конструкт. Емоционалната интелигентност се операционализира като група от когнитивни и не-когнитивни конструкции, свързани с емоционалното функциониране. Разглежда се като модел на способностите, или като форма на интелигентност, включваща обработването на емоциите. Различията в схващанията за същността на емоционалната интелигентност предполагат по-отчетлива позиция и критично отношение на автора.

Анализът на психологическите конструкти е основа за разработването на теоретичния модел и очертаването на емпиричната част на изследването.

Хипотезата, целта и задачите на изследване насочват към неговата същност и структура. Представените психологически методики за събиране на емпиричните данни са сред утвърдените за изследване на съответните променливи. Но две от тях са под съмнение. Въпросникът за измерване на психологическия капитал е с недоказана конструктна валидност за български условия. Въпросникът за измерване на емоционалната интелигентност е остро критикуван през последните десет години и се определя като напълно несъстоятелен. Може би е по-удачно е да се използват доказалите своята състоятелност кратки версии на въпросника.

Анализът на резултатите е подчинен на задачите на изследването. Сравнителен анализ по различни фактори или групиращи променливи, корелационен и регресионен анализ.

При сравнителния анализ потвърждаването или отхвърлянето на формулираните хипотези се осъществява със съответните статистически критерии. Но за част от групиращите променливи такива не са използвани. Сравняват се средните стойности, посочва се степента на изразеност на променливите в различните групи. Но подобен анализ е оправдан при наличието на статистически значими разлики. Статистически критерии за проверка на хипотези не са използвани за Аз ефективност и себепрепятстване по фактора възраст, треньорски стаж, образование, квалификация, постигнат спортен резултат. Критерий е приложен само по отношение на спортен клуб. Установяват се значими разлики. Но анализът не продължава по двойки за да се установи точно между кои групи са тези разлики. Не се представят нито средни стойности, нито медиани.

По отношение на локализацията на контрола, критерий е приложен само по фактора пол. Установява се значима разлика. Съпоставянето на резултатите в двете групи би трябвало да се осъществи чрез средните рангови стойности, а не чрез средните стойности, като параметър на разпределението.

Непълнота в сравнителните анализи се наблюдава по отношение на всички изследвани променливи. От друга страна липсата на статистически значими разлики обезсмисля анализа на параметрите на разпределението в различните групи. Липсата на разлика се улавя особено силно в графичното представяне на резултатите. При графичното представяне на резултатите и не само, правят впечатление големите разлики между Аз-ефективност и себепрепятстване. От адаптацията на методиката за изследване на Аз-ефективността в спорта, публикувана в Том 11 на „Личност, мотивация, спорт“, се разбира, че Аз-ефективността се определя от 11 айтема, а себепрепятстването от 10. Това налага делене на суровите бални оценки на броя айтеми. Но в настоящето изследване са използвани суровите бални оценки, а това в значителна степен предопределя съотношението на резултатите между двете субскали.

За разкриване на взаимозависимостите между изследваните променливи е осъществена поредица от парциални, диференцирани корелационни анализи. Установените взаимозависимости дават основание за формулирането и проверката на поредица регресионни модели. Използвана е традиционната статистика. Анализираният регресионни модели изискват по-задълбочен прочит. Например: каква е посоката на влияние между Аз-ефективността и локализацията на контрола? Оправдано ли е разглеждането

на локализацията на контрола като зависима променлива? Многото включени в изследването променливи предполага и множествен регресионен анализ. Включването в регресионните модели на едни променливи и изолирането на други не разкрива ролята им на детерминанти. Възможно е при включването на по-голям брой променливи, установените детерминанти да останат извън резултативните регресионни модели. Резултатите от регресионните анализи са интегрирани в общ регресионен модел. Този модел заслужава по-задълбочен анализ и оценка чрез структурни уравнения на причинно-следствени отношения.

Получените резултати от регресионния анализ дават основание на автора да изведе профил на успешния треньор. Вероятно в основата на успеха на треньора стоят и други психични явления, които не са включени в настоящето изследване. Това би могло да се посочи като част от ограниченията на изследването. Но авторът не представя своите виждания за ограниченията на това изследване.

Резултатите от изследването са синтезирани в представените изводи и препоръки. Те са ясни, точно формулирани, изведени са от получените резултати.

Дисертационният труд на Гергана Ташева насочва към изследване на личностните характеристики на треньора и влиянието им върху тяхната ефективност и успех в спорта. В психичната структура на личността се интегрират голям брой психични явления и надявам се този дисертационен труд да стане основа за още научни изследвания и обогатяване на психологическия профил на успешния треньор.

Направените критични бележки не понижават стойността на дисертационния труд. Те са по-скоро препоръки за бъдещите научни изследвания.

Заключение: дисертационният труд на Гергана Ташева е завършено научно изследване. Има значима научна и преди всичко практическа стойност, и напълно отговаря на изискванията към подобен научен труд. Давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на научното жури да присъди на Гергана Ташева образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление: 7.6. Спорт, докторска програма: Спортна психология.

06.12.2022

Рецензент:

REVIEW

of dissertation

Topic of the dissertation: “Coach’s Personality as a Predictor of Success in Sport”

Ph.D. student: Gergana Stoianova Tasheva

Education: full-time student

Area of higher education: 7. Health Care and Sport

Professional field: 7.6. Sport

Ph.D. program: Sports Psychology

Scientific advisor: prof. Tatiana Iancheva, D.Sc.

Review by: prof. Mihail Zhivkov Georgiev, Ph.D.

A scientific search of the factors related to athletes’ preparation and sports success is always topical. Most of the surveys are aimed at athletes, their psychic structure, the relationships and interdependencies among the components of this structure, the mechanisms of their functioning, and their influence on sports performance. There are few studies related to the psychology of coaches’ activities, coaches’ personalities, and the psychic peculiarities influencing athletes and, respectively – sports success. This makes the dissertation original, topical, innovative, and hard to be realized.

The dissertation consists of 196 pages. It includes a theoretical analysis, a hypothesis, the aim and tasks of the research, an analysis of the results, conclusions, recommendations, and a reference list.

The Author’s summary of dissertation fully presents the dissertation and meets the established requirements of NSA “Vassil Levski”. I recommend that the author present the publications related to the dissertation and her assessment of the limitations of the research.

The primary purpose of every theoretical analysis is to determine the field of research and reveal the content of the psychological constructs to be examined. The operational definitions are a model enabling imparting the same meaning in certain psychological terms and procedures of their analysis.

The selection of psychological constructs in the dissertation is based mainly on existing empirical studies and research methods and not on scientific search. The author made a consistent analysis of the existing theoretical knowledge and empirical data about the constructs of psychological capital of a person, Self-efficacy, control localization, and emotional

intelligence. The central theoretical models and results from a lot of studies were discussed. For some of the constructs, the author revealed the dynamics of scientific beliefs in a historical context; for others – it seems the research has just started.

Upon careful examination of the text, we can find some inconsistencies. For instance, “Emotion is a reaction to a real or imaginative stimulus or event which leads to physiological changes and changes in behavior. Everybody experiences these changes subjectively (p. 84). We are left with the impression that emotions result from physiological changes. There are some terms, such as cognitive interference (p. 87) – instead of cognitive interpretation.

If the perceptions of some of the analyzed psychological constructs are not related to certain contradictions, there certainly are significant contradictions pertaining to emotional intelligence. There is no consensus about the nature of this psychological construct. Emotional intelligence is operationalized as a group of cognitive and non-cognitive constructs related to emotional functioning. It is viewed as a model of abilities or a form of intelligence, including processing emotions. The differences in the perceptions about the nature of emotional intelligence suppose a more distinct position and a critical attitude shown by the author.

The analysis of the psychological constructs is a basis for developing the theoretical model and outlining the empirical part of the research.

The research’s hypothesis, aim, and tasks direct to its essence and structure. The presented psychological methods for collecting empirical data are among the established ones for surveying the different variables. But we are in doubt about two of them. The questionnaire for the assessment of the psychological capital has not been adapted for Bulgarian conditions and has no proven construct validity. The questionnaire, which evaluates emotional intelligence, has been widely criticized in the last ten years and has been proven to be groundless. It might have been wiser if the author used the short versions of the questionnaire, which have proven their validity.

The analysis of the results is subjected to the tasks of the research. There is a comparative analysis along different factors or grouping variables, correlation, and regression analysis.

When making a comparative analysis, we confirm or reject the formulated hypotheses using the relevant statistical criteria. But for part of the grouping variables, such criteria were not used. The author compared the mean values and indicated the degree of manifestation of the variables in the groups. However, such an analysis can be substantiated provided there were statistically significant differences. The author did not use statistical criteria for hypotheses check about Self-efficacy and self-prevention along the factor age, coaching experience, education, qualification, and achieved sports result. There was a criterion applied only regard-

ing the factor sports club. There were significant differences. But the analysis did not follow in pairs to establish exactly between which groups these differences were found. There are neither mean values nor medians presented.

As for control localization, the author applied a criterion only along the factor gender. There was a significant difference. The comparison of the results of the two groups should have been made through the mean range, not the mean values, as a distribution parameter.

The incompleteness of the comparative analyses can be seen regarding all researched parameters. On the other hand, the lack of statistically significant differences makes the analysis of the distribution parameters in the groups meaningless. The lack of difference is quite visible in the graphical presentation of the results. The graphs presenting the results (and not only) show considerable differences between Self-efficacy and Self-prevention. The adaptation of the research methods for examining Self-efficacy in sport, published in Volume 11 of "Personality, motivation, sport", clearly showed that Self-efficacy is determined by 11 items and Self-prevention - by 10. This imposes a division of the raw rating grades to the number of items. But this research used the raw rating grades, which to a great extent, predetermined the ratio of the results between the two subscales.

To reveal the interdependencies between the researched variables, the author used a number of differentiated correlation analyses. The established interdependences allow for formulating and checking a number of regression models. Traditional statistics were used. The analyzed regression models require an in-depth analysis. For example, what is the direction of the influence between Self-efficacy and control localization? Is viewing control localization as a dependent variable justified? The great number of variables included in the research supposes a multiple regression analysis. Including certain variables in the regression models and excluding others does not reveal their role as determinants. It is possible that the determinants may be left outside the resulting regression models upon the inclusion of a great number of variables. The results from the regression analyses were integrated into a common regression model. This model had to be analyzed in detail and evaluated through structural equations of cause-result relations.

The obtained results from the regression analysis enabled the author to outline the profile of the successful coach. Perhaps, coaches' success could also be due to some other psychic phenomena which were not included in this research. This could be pointed out as a limitation of this survey. But the author did not present her views about her work's limitations.

The results from the research were summarized in the conclusions and recommendations. They are straightforward, properly formulated, and based on the obtained results.

Gergana Tasheva's dissertation researches coaches' personal characteristics and their influence on coaches' efficiency and sports success. There are a lot of psychic phenomena integrated into a person's psychic structure. I hope this dissertation will be used as a basis for further scientific research and to enrich the psychological profile of successful coaches.

The critical commentaries made do not undervalue the dissertation. There are more of recommendations for future research.

Conclusion: Gergana Tasheva's dissertation is complete research. It has significant scientific and mostly practical value and fully meets the requirements for such scientific work. I give my positive evaluation of the dissertation and suggest that the scientific jury confer Gergana Tasheva with the educational and scientific degree "Ph.D." in the professional field: 7.6. Sport, Ph.D. program: Sports Psychology.

06.12.2022

Reviewer: